

ԾԱԶԻԿ

ԿԱՆԱՆՑ ՅԱՏՈՒԿ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԳՐԱԿԱՆ, ԴԵՂԱՐՈՒՆԵՍՏԱԿԱՆ
ԱՌՏԵՆԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ, ՆՈՐՈՑԹԻ
ԶԵՌԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՆՑ
ԿԱՆԱՑԻ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԻՐԵՐՈՒ

ԺԹ. ՏԱՐԻ

Նոր Շրջան, Թ/ւ 22

ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ ՈՒՆԻՆ

ՏԻԿ. ՍՐԲՈՒՀԻ ՔԻԷԶԻԻԲԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԴ Թ. ԴԱՐԱՄԱՆԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԴ ԱՐՓԵՆԻ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԴ ՄԱՆԻՇԱԿ ԶԱՌԻԿԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԴ ՍՕՅԻ ԽԻԻՏԱՎԼԵՐՏԵԱՆ

ԵՒ

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔ

Գ/ն 40 փարս

Տպագրութիւն ԵԱՂԻԿ, Կալաթա.

ԾԱԶՆԻԿ

ՃԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

(606) ԺԸ. ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 22

2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1906

ԿԱՆԱՑԻ ԴԻՐՔ, ԳԱՒԱՌԻԿ ԿԻՆԵՐ

«Գիտեմ որ դարուց ի վեր մեր սեռին նայուած է ցած ա-
լօք, եւ այս բանը ամենուս սրտերն այնչափ վշտացուցած է,
սակայն վշտացեալի մը վիշտը միայն խոնարհութեամբ եւ քաղց-
րութեամբ արտայայտուելով կրնայ յազդուրիւն գտնել, եւ ինձ
կը բռնի որ մեր խոնարհութեամբը աւելի լուս պիտի կրնանք
յադրել մեր սեռին դեմ յարուցուած դժուարութեանց եւ կամ
բուժել դարերէ հետէ հինցած նախաւորութիւնքը՝ Ուստի սրտերնուս
ցաւը ուրիշ կերպով յայտնենք:»

ՈՒՆԻՍԷՆ ԲՈՒՆԱԿԱՆ հեռու գաւառէ մը և մօր
մը սոսորազրած նամակէն կ'արտատայինք վե-
րոգրեալը, գաղափար մը տալու համար մեր
ընթերցողներուն կանացի լինքնադիտակցու-
թեան աստիճանին վրայ, ուր կը գտնուին

դեռ մեր գաւառի սեռակիցները ցաւալի մեծամասնութեամբ մը :
Ամէն տտին նմանօրինակ գաղափարներով մրոտուած նամակներ
չեն ուշանար մեր հասցէն գտնելու, հրատարակուելու կամ պար-
զապէս խօսակցութեան մը սիրոյն համար, որոնցմէ սակայն գոհ
կ'ըլլանք միշտ, անոց հասկացողութեան եղանակները գգուելով,
որ դժբախտաբար այնքան հեռու է այն ուղղութիւնէն որուն կը
հետեւինք մենք կամ կ'ուղենք հետեւիլ : Գաւառի կիներ, լինչպէս
նմոյշ մը կը խօսի հոս վերը, հալածալիան ուրուանկար մը կը նը-

կատէ ինքզինքը, երեւակայական սարուկ մը իր բարոյական կեանքին մէջ և որ աւելին, նորածին մանուկ մը, որուն խօսելու դերը նոր կը սկսի դեռ: Զարմանալի է որ իրենցմէ շատեր կամ ամէնքն ալ, մեզմէ շատ շատ առաջ իրենց արուեստուն հետ աշխատութիւնը բաժնած, արտաքին գործունէութիւններ ընդգրկած, մէկ խօսքով անգիտակ ֆէմինականութեան շոշորթ մը ուրուագծած ըլլալով հանդերձ, տակաւին կը նկատեն ինքզինքնին այն գործածական անօթներու կարգէն, որոնց շարժումը գործածողին կամեցողութիւնն ու ձեռքը կ'արտօնէ: Իրաւ է թէ բազմատարար այլաբանութիւնը ծայրայեղ կերպով յառաջ վարուած է դաւառանքու մէջ, ուր էրիկֆարդուն ձայնը աւելի հնչուն եղած է միշտ, բայց ատիկա չէ մերկացուցած կինը իր իրաւունքներէն, և դաւառի կնոջ իրաւունքները, տան կարգապահութեան հսկողութիւն, անտեսագիտութիւն, դաշտի աշխատութիւններ ևլն, բարբառուն գործեր են ահա, որոնք մոռցնել չեն տար իր էգի կարողութիւնն ու գիրքը: Գաւառացի այլը չի՝ զնահատեր իր կնոջ աշխատանքը արդեօք, որ ան կը վատապարտուի ինքնին ինքզինքը վշտացեալ մը համարելու, ցած սչքով գիտուած ընդունելու, ևն:

Առանց պատասխանի սպասելու ևս տխուր հաստատում ինչ որ արամբանական է: Վտան զի անկարելի է որ այրական ողջամբատութիւնը զանց աւնէ այդ սպասքան: Միայն, ինչպէս գիտեցինք քիչ մը վերը, ինքնագիտակցութեան թերին է պատճառը որ կը մերկացնէ իրենց անձերը արժանաւայել գիրքի մը, և այս իրենք իրենց ձեռքով միայն: Վտան զի ոչ ոք կրնայ բռնադատել զինքը երեւակայական ցածութեան մը մէջ:

Նաև տարօրինակ իրողութիւն մըն է այն ըմբռնումը, զոր տակաւ կը հասունցնեն իրենց մէջ դաւառի կիները փեմինիզմի նկատմամբ, բոլորովին ու հիմնովին խեղաթիւրելով զայն, որպէս թէ այդ բառը այր սեռին դէմ դնելու սահմանուած ըլլար, և մենք պայքարել ուղէինք անոնց դէմ:

Եւ ինչ որ անոնց սքողուած համեստութիւնը կը կազմէ, դաւառի կիներուն, այն ծածկամտութիւնն է որ ջուրը յարգին տալէն քալեցնելու հնարքը կը ստեղծէ: Այսպէս, վերոգրեալ արտատպուած կտորին մէջ յայտնաբար կ'երևայ սոստանայի հոգին: Քիչ մը վերը «Վշտացեալի մը վիշտը խոնարհութեամբ եւ քաղցրութեամբ արտայայտելով կրնայ յաջողութեամբ գտնել ևլն.» և երկուստեք վար՝ «Ուստի արեւմտեայ ցարը ուրիշ կերպով յայտնենք:» Զարմանալի չէ՞ որ վրիժաբանութեան մը նախադուրը կը համարին ողջամտութիւն մը, որուն գիտակցօրէն գործածութիւնը պիտի ծառայէ մեր սեռին բարձրացման, այն պէտքին որուն անհրաժեշտութիւնը զգալի է բացայայտ:

Եւ ատկից զատ, չեմ հասկնար որ ի՞նչ ըսել է վշտացեալ մը ըլլալ. ինծի այնպէս կը թուի թէ ասիկա ակռայի ցաւի մը միջոցին թուած բանդագողշանք մըն է, մեղմացնելու համար կիզիչ մորմոքում մը: Հակառակ պարագային քէնոտածներ պիտի ըլլայինք արական սեռին դէմ, մեր վիշտին հետեւանքով. և քանի որ այսպէս չէ, ապա ուրեմն մեր անկամութեան, մեր թմրատութեան, մեր ծուլութեան և անինքնաճանաչութեան պէտք է որ վերադրենք մեր նախկին դիրքին բուն պատճառը: Թէպէտ անուրանալի է որ այր սուր ազդեցութիւն մը ունեցած է մեր փոփոխական գոյներուն վրայ, բայց ասովէ աւելի անուրանալի է մեր անտարբերութիւնը, որ թողած է զմեզ հողմավարի մը քմայքնութեան մէջտեղ:

Այս սկզբունքով և հետեւութեամբ, պէտք չէ մեր նպատակը ըլլայ սեռական խտրութիւն մը ըմբռնել բարոյական կեանքի մէջ. ատկեալ անհամերաշխութեան և սխալ պարտաճանաչութեան շողջողուն ազդակ մը պիտի ըլլայ միշտ, թիւր կարծիքներու և հիւանդ ունակութեանց տեղի տուող:

ՀԱՅԿԱՆՈՅԾ ՄԱՌԻ

ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐՈՒՄ ԲՈՎԵՆ

Ա՛լ ձանձրացեր էի ձմրան միզապատ երկնքին մռայլ դէմքը դիտելէ, որուն թախծոտ ստուերով ուրուադծուած ամէն բան, չեմ գիտեր, ի՞նչ տարտամ զգայնութիւն մը հոգիէս ներս կը հեղուր, որ կը մութնար, կը մութնար դուրսի մթութեան հետ չփոթուելու աստիճան: Բայց այս հոգեկան վիճակը անտանելի է մարդկային էակի մը համար, ու ես կը խորհէի անկէ խուսափելու միջոց մը. աշխատութիւն մը՝ որով աչքերս փոխանակ գորշութեան բաց գոյներու դուարթութիւնը տեսնէին և հոգիս փոխանակ տըխրելու հրճուէր անհունօրէն:

Յանկարծ գաղափար մը մտքիս մէջ լոյսի պէս շողաց, ճհ, ալպօմա, այն սիրուն, ոսկեղօծ ու թաւշաղարդ կապոյտ ալպօմա զոր դեռ նոր նուիրեց ինձ հօրեղբայրս, ի՞նչ աղուոր ժամանց մը պիտի ըլլար, եթէ անոր ամէն մէկ էջերը ծաղկեկարներով զարդարէի, ու յետոյ (մտածումներս կը յորդէին) պիտի ներկայացնէի զայն իմ սիրած ու յարգած անձնաւորութիւններուս, որոնք չպիտի զլանային ինծի նուիրեալ քանի մը ատղեր զենեղել, հոն, երկնագոյն ու ծաղկաբոյր թերթիկներու վրայ:

Ես պիտի նկարէի՝ և ուրիշներ պիտի գրէին հոն՝ միեւնոյն էջին վրայ, այսպէս կը խորհէի և այս գաղափարը զիս կը գինովեցնէր։ Ձէք գիտեր, որքան տարբեր ու բերկրաւիթ բան է մտացածին աշխարհին մէջ ապրող աղջկան մը համար ալպօմի մը անուշահոտ թղթիկներուն վրայ խորհրդաւոր, նուրբ ծաղիկներ նրկարել, որովհետեւ անոնց ամէն մէկուն վրայ զատ զատ աշխատած պահուն, երազներու պրիսմակացումի մը մէջէն ամէնէն գեղեցիկները պիտի հիւսէ. պիտի մտածէ թէ ինչեր, ի՞նչ աղուոր խօսքեր, գրական ի՞նչ գողարիկ պատառիկներ հոն գտնուող ծաղիկներուն պէս թոփիչ, խնկարոյր ու այլազան, պիտի գան իր ալպօմին եղական հմայքը աւելցնել։

Այս մտածումներով օրօրուեցայ ես ալ, յուռալով երեւակայելով ամէն բան ոսկեզօծ գտայ, և զուարթ երազ մը իրականութենէն աւելի հմայիչ չէ՞ միթէ, ու ես իմ վայրկեանական անըմանքներովս, ուրախութեանց ամէնէն աննկարագրելին զգացի և զրօսանքներուն ամէնէն հաճոյալին վայելեցի։

Ու ամբողջ օր մը նկարելով անցուցի և ահա, մանիշակի, անմուռկի, բանտներու, միւլէներու (muguet), էլիօդօբներու, մարգարտածաղիկներու, շուշաններու, քրիզանդէմներու ևն. երիւնդերանգ փնջիկներ, ալպօմիս էջերը ձախ կողմերէն կը գեղազարդէին։ Խուռներամ ծաղիկներու այս խորհրդապաշտիկ հաւաքածոյին մէջ, չէի մոռցեր խողովակածաղիկներու նմոյշ մ'ալ դնել, ծաղիկ մը, որ ոչ այնքան խորհրդաւոր է և ոչ այնքան նրբահիւս, թերեւս զարմանաք թէ ինչու հանդեսեղէր էի։ Ահ, նոյն բանը ըրաւ, այն օր, չարածճի մէկ բարեկամուհիս որ աշխատութեանս աւարտման պահուն վրայ հասեր էր և որուն առաջարկեր էի միամտօրէն, երկտող մը գրել, անդգալաբար բացուած նոյն այն էջին վրայ ուր այդ ծաղիկները գրոշմուած էին։ Բայց ան՝ կարծես զբաղումէս յառաջ եկած անհուն ուրախութիւնս յեղաշրջելու համար միայն՝ եկեր էր այն օր. որովհետեւ տակաւին սուր խայթի մը պէս, կը խօցեն սիրտս իր այս հեղինական խօսքերը. «Ահ, որչափ կը սիրես եղբւր սա խողովակածաղիկները, արդեօք ի՞նչ ունին անոնք այդքան խորհրդաւոր»։ Ձէք գիտեր խեղճ որ իր հեղինութիւնը դժբաղդաբար ճշմարտութիւն մը պիտի շօշափէր, որուն առջև ամօթահար պիտի մնար, մտերիութեան մէջ իր ցոյց տուած անփափկանկատութեան հետեւանօք։

Ու ես որ այդ հարցումէն պահ մը շփոթեր ու կարմրեր էի, որովհետեւ ինչ որ ըսէի ճաշակա պիտի ապացուցանէր, փութով մը զայն յաղթահարելու համար «սիրելի՛ս, յարեցի, աշխարհիս մէջ ամէնէն բիրտ ու անարժէք բանն անգամ երբ սիրուած, անոյշ յի-

շատակ մը կ'արթնցնէ քու մէջդ, նուիրական ու վսեմ կը դառնայ»

Ընկերուհիս հետաքրքրուեցաւ, բայց չէ՛, սիրային արկած մը չէ որ ես իրեն պատմեցի, այլ մանկական անմեղունակ կեանքի մը մէկ վերյուշումը:

Ժամանակին ամիրաներու յատուկ ահագին, ահագին տուն մը կը բնակէինք, որուն քառակուսի, լայնածաւալ պարտէզին նմանը գիւղերու մէջ անգամ հազուագիւտ է, հայրս պարտիզպանի մը հոգածու խնամքին յանձնած էր զայն: Հոս, հոն, ցայտուն աւազաններ, ծաղկալից ածուներ, պտղատու ծառեր, ողկոյզներու յորդ անձրեւներ պարտէզին զգլխիչ երեւոյթ մը կուտային: Թեւրեւս ասոր համար էր որ մանկութեանս պարտէզը ու իր ծաղիկները կը պաշտէի, ինչպէս կը պաշտեմ տակաւին հոգիս պէս: Այն ատեն միակ խօլ փափաքս էր ամէն առտու թռչնիկներու զարթնումին հետ պարտէզ վազել, թիթեռնիկի մը պէս մէկ ծաղիկէն միւսը ոտոտտել, զմայլիլ անոնց ցողաթուրմ թարմութեան և գեղեցիկութեան վրայ ու յետոյ սիսիլ իմ մանկական դրօսանքներուն: Առաւօտ մը սովորականին պէս պարտէզ վազեցի, աշնան սկիզբն էր թէ գարնան, չեմ յիշեր, մեծ հայրս տեսայ հոն. աւազանին մօտ մտադրազ, վաղեցի իր քով սովորական բարիւոյսս մաղթելու. ոտքերուս թեթեւ բայց արագ բաղձիւներուն ձայնէն ուշաբերեր էր արդէն, ու ինծի կը նուիրէր, ձեռով տարօրինակ, ճերմակ, կապոյտ ու վարդագոյն ծաղիկներ զոր կանխաւ շիւղի մը վրայ անցուցած զլխուս վրայ կը դետեղէր. խողովակածաղիկներ էին անոնք, ինչպէս ինք կ'ըսէր:

Մեծ հայրս զիս շատ կը սիրէր ու ես ալ զայն, որովհետեւ զիս զրօնցնելու համար, միշտ նոր հնարքներ կը գտնէր:

Այդ զարմանալի ծաղիկները զոր առաջին անգամ կը տեսնէի և զոր ինք իր ձեռքով քաղեր էր, տարրեր հմայք մ'ունեցան իմ աչքերուս. չեմ գիտեր ինչո՞ւ, անոնց ձեւին թէ անոր ձեռքէն ընդունած ըլլալուս համար: Ու անկէ վերջ, ա՛լ ամէն առաւօտ, առաջին այցելութիւնս կու տայի վարդենիներէն, ծառերէն և պատերէն վեր, քիածին գալարումներով սողոսկող, ու անոնց ցողուններուն մերկութիւնը պաճուճող խողովակածաղիկներուն՝ որոնց գոյներու զանազանութեան առջեւ զանազան հաճոյքներ՝ կը զգայի:

Այդ օրէն ի վեր ուր որ տեսնեմ այդ ծաղիկները, ակամայ կը յուզուիմ, անոնք իրենց դարձեալարձիկ ցողունին վրայ դողդոջուն ու սնդուսի պէս փայլուն, ա՛հ, ինչե՛ր, ինչե՛ր կը բերեն միտքս:

Ու հիմայ որ մեծ հայրս չկայ, ամէն տարի, ամէն տեղ ուր

խողովակածաղիկներու նոր նոր տուններ երեւան կու գան, ինծի այնպէս կը թուի թէ մեծ հայրս կը ծնի անոնց հետ, կը ծնի մանկութիւնս, կը ծնի այն օրը ուր այդ ծաղիկներով զարդարուն շիւղը գլուխս անցուցի: Թերեւս խնդաս այս միամիտ պատմութեանս վրայ, խնդա՛, բայց որո՞ւ հոգ, տարօրինակ աղջիկ մը տարօրինակ դաղափարներ կրնայ ունենալ: Ու մեկուսի կը խորհէի, որքան իրաւունք ունի եղեր Համարթին ըսելու: *O mémoire es-tu un bienfait du ciel ou un supplice de l'enfer?*

Հնկերուհւոյս զուարթ բնութիւնը պահ մը խոկմանց մէջ սուղ ու եցաւ, թերեւս ան ալ ինծի պէս այն պահուն յիշատակներու մէջ թաղուեցաւ և աւելի՛ն, յուզուեցաւ: Ու հիմայ լւին յարգանքով մըն է որ սա տղերք կը գրէ նոյն բացումը էջին վրայ. «Սիրէ՛ ուրեմն սա խողովակածաղիկները որոնք մանկութեանդ անմեղ օրերուն հայելիացումն են, մանկութեանդ՝ որ մեր պատանեկութեան դիւրապզած շրջանին մէջ վաղանցիկ ու անդարձ երջանկութիւն մը կը թուի միայն:»

Թ. ԳԱՐԱՄԱՆԵԱՆ

ԹԱՏՐՈՆԻ ՔՐՈՆԻԿ

ՏԻԿԻՆ ՍԻՒԶԱՆ ՏԷԲՐԷԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Բարիդեան թատերական երկինքին արուեստագիտական կնուջային ամենափայլուն շողերուն մէջտեղը և Սառայի ու Րէժանի քովը հաւասար փայլով ու լաղդատաբար աւելի նոր ճաճանչումով մը կը փայփայ Սիւզան Տէբրէի անունը, որ բացի թատերականէ և արուեստագիտականէ, զո՛ւտ գրական հանգամանք մը ունի մանաւանդ, սրտեւանդ ներկայացուցիչը և «արուեստը արուեստին համար»ի բարձր վարդապետութիւնովը ներշնչուած գերակատաւրուհին ըլլալով ամենավերջին մեծագոյն ու ամենանրբին հեղինակներու, զորս՝ տակաւին Բարիդի մտաւորական չափազանց ընտիր մասը հաղիւ կրցած է պէտք եղածին պէս հասկնալ և որոնց գործերը իրենց նորաստեղծութեան գերազանց դրոշմովը և իրենցմէ ծորող բարձր խմստասիրութեան զօրաւոր հոսանքովը՝ չհասկցողներուն անգամ կու տան ուժգին զգայնութիւն մը որ՝ եթէ բան մը չեն հասկնար, սակայն դարձեալ պէտք է խոնարհին, ինչու որ հրաշակերտի մը առջեւն է որ կը գտնուին:

Գրեթէ կէս դարէ ի վեր մեծն Սառայի անունին յեղյեղումը կը լսենք, Տիկին Րէժանին մէկէ աւելի անգամներ առիթը ունենացանք հիանալու՝ անոր գերազանցօրէն կնոջական արուեստին համար. սակայն, Սիւզան Տէրբէն կատարելապէս «նոր» մըն է մեզի համար: Երեքն ալ ժամանակիս մեծ արուեստագիտուհիներն են, որոնցմէ երկու առաջինները՝ հսկանակ իրենց տարիքին բաւականաչափ առաջացումին՝ դարձեալ արուեստագիտականօրէն հիացումի առարկան կ'ըլլան բովանդակ Բարիզին, ինչ որ մեծագոյն զնահատումը բռնէ է: Տարբերութիւնը զոր կը նշմարեմ այդ երեքին միջեւ՝ սա՛ եղանակով կրնամ բացատրել. — Սառա՝ Բոսթան ու Սարտու կը ներկայացնէ, Րէժան՝ ֆրանսի տը Գրուսսէ և Գարսի, իսկ Սիւզան Տէրբէ՝ Կորքի, Իսլէն, Պէռնէթայն: Իտալացի մեծահամբաւ դերասանուհին՝ Էլէոնորա Տիւզէ, որ թերեւս ժամանակակից աշխարհին մեծագոյն արուեստագիտուհին է, վերջերս Սիւզան Տէրբէի մէկ խաղը տեսնելով՝ կ'ըսէր. — «Եթէ Տիւզէ չըլլայի, պիտի երազէի Տէրբէ մը ըլլալ», — ապահովաբար ո՛չ այնչափ համեստացուցական խօսք մը թէեւ, և որ սակայն մեծանուն Նովելլիի հայրենակցուհիին ամբողջ զմայլումը կը յայտնէ:

... Դժուար է ինծի այս տեսակ թատերական քրոնիկի մը ձեռնարկը՝ հայերէն թերթի մը մէջ, երբ դիտեմ թէ՛ Սիւզան Տէրբէի իւրաքանչիւր ներկայացումին հազիւ յիսուսական հայեր ներկայ էին, որոնք ալ ապահովաբար... հայերէն չէին կարդար: Ուրեմն, ամէնուն ալ քիչ չատ հետաքրքրաչարժ ընծայելու համար նիւթս, պիտի ջանամ քննադատականէ աւելի, ընդհանրական հանգամանք մը տալ անոր, քանի մը էջերու մէջ ամփոփելով Սիւզան Տէրբէի ներկայացումները, ուր պիտի ջանամ համառօտակի պատմել թատերախաղերուն նիւթերը և անոնց իմաստասիրական ձգտումները, — կնճառող գործ մը ինքնին, զոր կը յուսամ հաճոյալի ընել:

Այս պատիկ յառաջաբանիս վերջակէտը դնելէ առաջ, ներեցէ՛ք որ բռնեմ թէ՛ այնչափ չպիտի զբաղիմ փառաքանելով Սիւզան Տէրբէի տաղանդը, որ բարձր է, վերին է, աստուածային է, երկնային է, նոյնչափ ալ... իրական և գետնաքարշօրէն ու աղտոտօրէն ընական: Խումբը լաւ կազմակերպութիւն մը ունէր. միայն, ինչպէս այս տեսակ թատերախումբերուն սովորոյթն է, և ինչպէս տեսանք անցեալ տարի՝ Մէթէրլինկի խումբին մէջ, դերասանները՝ յանուն բնականութեան՝ ա՛յնչափ ցած ձայնով կը խօսին ու ա՛յնչափ քիթերնուն տակէն կը մուտան հեղինակին «թանկագին» տողերը, որ քանի մը կարգ ետեւի թիկնաթոռները նստողները անգամ դժուարաւ կը լսն ըսուածները... Եթէ երբեք լսելու ըլլան: Իսկ թառառի

ու սքայներու ժողովուրդը որ դրամ տուած է անշուշտ թատերա-
խաղը մօտիկ ընելու համար, ոչինչ կրնայ լսել: Արդեօք այս աստի-
ճան պէտք է կարեւորութիւն ընծայել բնականութեան խնդրին,
թատերաբեմին վրայ, ուր ամէն ինչ պատրանք է ու խաբկանք:

Երկուաբքի, 5 փետրուար

Le Détour՝ Հանրի Պեռնշքայնե:

Ներկայացումէն անմիջապէս ետքը՝ երբ օրիորդ քոյրս սկսած է
հանուել արդէն փութկոտօրէն՝ իրեն ակնդէտ սպասող անկողնին
մէջ խնալու պատրաստուելով, քունս՝ տեսած թատերախաղիս դը-
ժընդակ տպաւորութեանը տակ աչուքներէս փախած՝ սեղանի մը
առջեւ կ'անցնիմ՝ խոստումս կատարելու համար...

Ինչ երեկոյթ, Աստուած իմ, ինչ թատերախաղ, ինչ կնոջա-
կան արդուզարդներ, օթեակներու մէջ՝ ինչ հմայիչ կիներ, — մա-
նուանդ Տիկին Սիւզան Տէրբէն ո՛րչափ ճշմարտօրէն կի՛ն է:

Կը ցաւիմ ըսելու — սակայն առա՛նց ամչնալու բնաւ — թէ
չկրցայ թատերախաղին ամբողջ գրական վեհութիւնը ըմբօխանել.
և ինծի հետ քանինե՛ր ալ... Սակայն, ի՛մն է յանցանքը. այս
թատերախաղը, ա՛յնչափ բարձր է, ա՛յնչափ վերին, և Տիկին Սիւ-
զան Տէրբէն ա՛յնչափ մեծ արուեստագիտուհի...:

Առաջին արարին վրայ վարագոյրը բացուելուն՝ Սիւզան Տէրբէ
բեմն էր, և ո՛չ ոք կրցաւ ամէնէն առաջ ճանչնալ զայն, ամէն
մարդ վարժուած ըլլալով թատերախաղին հերոսուհին տեսնել միշտ՝
առաջին քանի մը տեսիլներէ ետքը միայն:

... Le Détourին նիւթը՝ ահա՛: Պարկեշտ ու մաքուր աղջիկ
մը՝ Ժազլին — այս դերը կը ներկայացնէր Տիկին Տէրբէ — ծնած
և մեծցած է ճոխ կիսաշխարհի մը մէջ, ուր իր մայրը, թեթեւա-
բարոյ ու խօշ կին, իր ազուրուկութիւնը կը շահագործէ և իր ար-
դուզարդերուն պարամուրհակները վճարել կուտայ կնամեծար ու
հաճոյակատար էրիկմարդերու: Ժազլին խորապէս կ'ատէ այդ
կեանքը, և կը մեծնայ անարատութեան բնազդական բաղձանքովը,
մաքուր երջանկութեան մը անհուն ծարաւով, երջանկութիւն մը
որ ըլլայ հանդարտ ու կանոնաւոր և համապատասխանէ իր սիրա-
ղեղ ու խորին զգայնոտութեան: Սիւիլ անունով nocœur մը՝
քմածինօրէն սիրային bonhommeի մը կը սիրէ զայն. սակայն
Ժազլին կը մերժէ անոր սէրը՝ գիտնալով որ անիկա տեւական
սիրոյ մարդը չէ. ու կը հանդիպի ուրիշ պարկեշտասուն և բարո-
յական ամենասեղմ սկզբունքներուն մէջ մեծցած բողոքական ե-
րիտասարդի մը, որ կը սիրահարուի իրեն և պատուաւոր կեանքի

մը հետ իր սիրտը կը հուրիւնէ անոր: Ժազլին՝ պարկեշտ միջնորդութիւն մը մէջ ապրելու և պատուաւոր օգ մը չնչելու հեռապատկերէն հմայուած՝ կ'ընդունի անոր առաջարկը: Երիտասարդին ծնողքը, պատկառելիութեան խոփու ներկայացուցիչներ, քիչ մը առարկու թենէ ետք — որովհետեւ Ժազլինի ապրած շրջանակը ու կեանքը վախ կ'ազդեն իրենց — կը հաւանին ամուսնութեան, խոստանալով զայն սիրել և իրենց աղջկանը պէս նկատել: Ու ահա՝ Ժազլին կ'իյնայ շրջանակի մը մէջ, որ հեռու է զինքը կարենալ հասկնալէ. — չո՛ր, սեղմ, պաղ ու վայրագ puritanismով լեցուած շրջանակ մը: Հեղինակը կ'ըսէ թէ այս մարդիկ քրիստոնեաներ են. սակայն ասոնք Աւետարանը չեն ըմբռներ ա՛յնպէս, ինչպէս որ պիտի ըմբռնէր՝ օրինակի համար՝ Ժազլին. այս աղջիկը՝ քրիստոնէական տեսակէտով՝ ամենավսեմ հոգի մը կը կրէ իր մէջ. ունի պատուոյ սէրը, առաքինութեան տենչանքը, պարկեշտութեան բնազդը և մանաւանդ սա՛ հաղուազիւտ յատկութիւնը. — զգացումներու անկեղծութիւնը: Անոր հոգիին վրայ միայն քիչ մը սիրոյ արեւին ջերմութենէն պէտք է սփռել, պէտք է ժպտիլ անոր, թեւերը բանալ և ըսել. «Անոնք որ կը տառապին՝ թո՛ղ ինծի դիմեն և ես զանոնք պիտի բժշկեմ...»: Ասոր տեղը՝ իր էրկանը ծնողքները իր երեսին կը գոցեն իրենց սրտերը և իրենց բարոյականի չոփ-չոր սկզբունքներով կը ճնշեն անոր: Ամէն վայրկեան անոր երեսին կը զարնեն ի՛ր անցեալը՝ որուն պատժանքնաւոր է, ի՛ր մայրը՝ զոր կը սիրէ: Խեղճ կինը կը ջանայ ապաստանիլ իր ամուսնին քով, սակայն աս ալ՝ կիրքի առաջին վայրկեաններուն անցնելէն վերջը՝ իր ծնողքէն աւելի ազէկ չի կրնար հասկնալ Ժազլինի հոգեկան վիճակը: Ի՛նչ կը մնայ ուրեմն ընել իրեն, — երբ գիտենք թէ՛ վիպական հերոսուհի մը չէ բնաւ և ո՛չ մէկ տեղ ուսած է անճշտութեան գաղափարը: Արդ, Ժազլին կը փախչի այս ահաւիժօրէն հակակրական միջավայրէն, ուր լայէ զատ բան ըրած չունի, երթալ իյնալու համար այն աշխարհը՝ ուր կը զօռնուն և ուր գիտէ թէ դժբաղդ պիտի ըլլայ: Սիւիլ երկու տարուան համար սէր ու գուրգուրանք կը խոստանայ իրեն: Ժազլինի կացութեան մէջ դառնուող կնոջ մը համար շատ իսկ է այս: Ու խեղճ տարաբաղդ աղջիկը՝ աչքերը գոցած՝ կ'իյնայ արկածախնդրութեան մէջ՝ աչքերը արցունքոտ, — և թատերախաղը կը վերջանայ: Արդեօք որովհետեւ՝ ժառանգականութեան ճակատագրային օրէնքի մը համաձայն՝ անպատիւ կնոջ աղջիկը չի՞ կրնար պատուաւոր մնալ...:

Maison de poupée՝ Հենրիխ Լյակենե:

Ժամանակակից Շէքսպիրին մէկ թատերախաղը բացատրելու համար առնուազն հարիւր հատոր դրելու է, — ըսած է բարիզեան քրոնիկագիր մը: Ուրուականները-ի մառախուղային հեղինակը՝ իր Պուպրիկի տունը-ին մէջ թափած է իր իմաստասիրական կնճռոտ հայեացքներէն մաս մը, զոր Բերայի թատերասէր հասարակութիւնը չկրցաւ պէտք եղածին պէս հասկնալ և goûter ընել, — ինչ որ ներքի ու արդարանալի է մասամբ, երբ նկատի առնենք թէ մեր մէջ սրչափ հաշուադիւտ են անոնք, որոնք սկանախնաւեան գրականութիւնը ուսումնասիրած են:

Քովէս՝ օթեակի մը մէջէն՝ երկու գեղանի կիներ, հրաշալի արդուզարդներով, իրենց դնահասումները սապէս կ'ամփոփէին.

— Elle est ni bonne, ni mauvaise! Կ'ըսէր մէկը՝ Սիւզան Տէրբէլին ակնարկելով:

— Quant à la pièce, պատասխանեց միւսը, pas du tout intéressante!

... Պուպրիկի տունը կրնար ունենալ նաև երկրորդ անուն մը՝ պատասխանատուութիւններու կշիռը, քանի որ հոն կ'ուսումնասիրուի թէ՛ կենդանի մահկանացուներու ո՛ր աստիճան պատասխանատու ենք մեր գործած արարքներուն համար, և ուր սա՛ եղբակաջութեան կը յանդուի թէ՛ ընդհանուր կանոնի մը համաձայն կարելի չէ երբեք դատել լուր մարդիկը և թէ իւրաքանչիւրին համար մէկ մէկ տարբեր բարոյականներ ու վճիռներ պէտք են:

Պուպրիկի տունը-ին պղտիկ Նոռան կեղծ ստորագրութիւն մը գրած է իր ամուսնին կեանքը աղատելու և հայրիկին աւելորդ տաղտուկ մը չպատճառելու համար: Ամուսնութեան ութը տարիներուն միջոցին Նոռա, որ չի կրնար հասկնալ թէ ինչո՞ւ իր գրած կեղծ ստորագրութիւնը ոճիւր մը կրնայ նկատուիլ, էրիկէն գաղտուկ կը պահէ իր ըրածը և կ'ապրի պուպրիկի մը կեանքովը: — Օրին մէկը սակայն ամուսինը կ'իմանայ ամէն բան, և կը լսէ թէ կնոջը կեղծ ստորագրութիւնը կը գտնուի իր թշնամիներէն մէկուն ձեռքը: Ու այն ատեն՝ փոխանակ իր կինը քաջալերելու և դայն պաշտպանելու, փոխանակ անոր ուժ ու արիւնքը տալով՝ դայն միսթարելու — բան մը որուն կը սպասէր Նոռա ակընդէտ — մէկ բառով կը դատապարտէ ու կը նախատէ դայն: Ու Նոռա, տունին պուպրիկը, յանկարծ լրջացած, իր իպոնեան գաղափարները յայտնելէ ետք՝ երկար, բայց իր շահեկանութեանը համար խիստ կարճ երեւցող տեսարանի մը մէջ, կը լքէ իր ամուսինը և իր զաւակները, երթալ մարդկութեան կանոնները ուսումնասիրելու համար:

Այս տեսարանին մէջն է որ ամուսինը կը պօռայ՝ իր կնոջ իրմէ սպասած սն պատիւ զոհողութեան ի պատասխան .

— Պատուաւոր էրիկ մարդ մը երբէ՛ք իր պատիւը չի զոհեր :

Որուն նուա կը պատասխանէ՝ ըմբոստացումի խորունկ շեշտով մը .

— Բանի՛ հաղարաւոր կիներ սակայն իրենց պատիւը կը զոհեն . . . :

Զորեքլաբբի, 7 փետրուար

La Petite amie՝ Պրիեօէ :

Les Avariés-ի բոլոր-գրագէտ հեղինակին բոլոր գործերուն նման ա՛ս ալ թեզ մը կը պաշտպանէ . Պզտիկ քարեկաւունիկն գըրուած է ընկերութեան ու ընկերային կեդճաւորութեան դէմ : Անիկա բաւական մէկ յաջող développement-ն է այն սովորական տախակ fait-divers-ին , ուր պզտիկ գործաւորուն գլխէ կը հանուի patron-ին զաւկին կողմէ , և որ երբ կը խոստովանի թէ քիչ օրէն մայր պիտի ըլլայ , տղուն ծնողքը կը նուիրեն անոր քիչ մը դրամ , լքո՛ւմ և ամենատեւեր յուսահատութիւն : Սակայն , հոս , տղան — խիստ հազուադէպ պարագայ մը — կը խորհի թէ ծանր պարտականութիւններ ունի՝ հանդէպ անոր որ զինքը հայր պիտի ընէ և հանդէպ իր զաւկին , և իր պատասխանատուութիւնը կը ստանձնէ որոշելով կարգուիլ պզտիկ գործաւորուն հետ : Հայրը — մէկը ա՛յն մարդոցմէ որոնք իրենց աշխատութեան ու կամքին շնորհիւ դիրք մը գրաւած են — ոչի՛նչ կը հասկնայ տղուն ըսածներէն և իր զաւակն ու անոր «petite amie»-ն կը վաճառէ տունէն՝ առանց տանոց մը տալու : Բաջարար՝ երիտասարդը կը փորձէ աշխատիլ , բայց իր անխման դիրքին պատճառաւ՝ ամէն դուռ կը դռցուի առջին : Ճարահատ՝ ծնողքէն օգնութիւն կը խնդրէ . մայրը , բնազդօրէն բարի կին , — մայր՝ վերջապէս — կ'ուզէ օգնել , այլ չի կրնար , որովհետեւ դրամ չունի : Հայրը , միշտ անգութ ու անխախտ իր որոշումներուն մէջ , իրեն թե և թիկունք ունենալով Օրէնքին բոլոր տրամադրութիւնները՝ որոնք իր կողմն են , կ'առաջարկէ զաւկին լքել իր «petite amie»-ն և վերադառնալով ընտանեկան յարկը՝ կարգուիլ հարուստ ազնկան մը հետ : Տարաբաղդ տղան կ'ընդլզի այս առաջարկին դէմ և վերջնականաբար վճռուած իր վայրագ հօրը կողմէ , որ խորունկ համոզումը ունի թէ թշուառութիւնը պիտի ստիպէ զայն հնազանդիլ իր հրամաններուն , սիրողին հետ միասին անձնասպան կ'ըլլայ :

. . . Տիկին Սիւզան Տէրրէ — հարկ է ըսել — հրաշալի էր «պզտիկ գործաւորուն»-ի դերին մէջ , ուր դրաւ բազդազուրկ ու

Թշուառ աղջկան հոգեբանութիւն մը, որուն մասնագիտունին է արդէն :

Ու, — ուրիշ պարագայ մըն ալ, — այս իրիկուն. Տկն. Տկն. և Պ. Պ. հանդիսականները՝ առջի իրիկուն Իպսէնի Maison de poudée-ն աւելի ըմբռնեալ թուեցան այս ո՛չ այնչափ նշանաւոր թատերախաղը, որ աւելի իրենց հասկցողութեան մօտ կը գըտնուէր :

Հիմգլաքթի, 8 Փետրուար

La Massière՝ Ժիւլ Լըմեյրէ:

«Պզտիկ քարեկամունի»ին նման խաղ մըն ալ ա՛յս Massièreը. — բաւ մը՝ զոր պիտի թարգմանեմ «վերակացունի», առանց ու է բառարանի դիմելու :

La Massièreն է Տկն. Սիւզան Տէրրէ, որ «վերակացունի» է բարիղեան հոշակաւոր նկարիչի մը atelier-ին, ուր, մէկէ աւելի նկարչութեան աշակերտունիներ՝ իրենց անհոգ ու չէն քրքիջներովը կը թնդացնեն այդ պոհեմական մթնոլորտը, ուր զուարթութեան և արուեստի հուրը կը զեղու :

—Այս աղբիւրի կեանքին ազուրուութիւնը հասկնալու համար մարդ Բարիդ ապրած ըլլալու է, ըսաւ քովս նստող սեւապէս մարդ մը՝ ոգեւորուած ու վերացած չեղտով մը և որ Բերացի տըպագրիչ մըն է եղեր :

... Մեծանուն նկարիչը, «վարպետ»ը՝ ինչպէս կ'անուանեն իր ազուրու աշակերտունիները, արեհեր և կորաքաճակ մարդ մը, հայր մեծկակ սողու մը, ան ալ իրեն պէս տաղանդաւոր նկարիչ, որ կը խոստանայ հայրիկին անունը զարդարել, մասնաւոր վերաբերում մը ունի իր «վերակացունի»ին հանդէպ, զոր հայրական դուրգուրանքով մը կը սիրէ ու միշտ կը հովանաւորէ զայն, բան մը՝ որուն համար իր կիներ շատ նախանձառ է : Արդէն, «վարպետ»ին՝ իր առաքինի ու արուեստասէր աշակերտունիին մասին տածած համակրութիւնը պէտք է վերագրել ճի՛շդ այն պատճառին, որ իր կնոջ քով չի գտներ ա՛յն արուեստագիտական վերացումը ու արուեստի պաշտումը, որ առատօրէն կը զեղուն իր տաղանդաւոր աշակերտունիին հոգիին մէջ : Իր կիներ բարի ու աղէկ կին մըն է, ա՛յսչափ, բայց ո՛չ բնաւ արուեստագիտունի մը, և մանաւանդ չունի այն պատկառանքի խորունկ պաշտումը զոր իր աշակերտունիին կը տածէ իրեն մասին, «սիրելի վարպետ»ին նկատմամբ, հիացում մը, որ երկրպագութեան աստիճանին կը բարձրանայ, և ուր ծերացած արուեստագէտը իր մթիթարութիւնը կը գտնէ : — Կիներ կը յաջողի այդ աղջիկը հեռացնել իր ամուսնին քովէն՝ գրեթէ

վանտելով զայն տունէն: Խեղճ պղտիկ արուեստագիտունին խորապէս վիրաւորուած իր արժանապատուութեան մէջ՝ սենեակէն դուրս կ'ելլէ գլխահակ ու թշուա՛ռ: Եւ օրին մէկը նկարիչին զաւակն է որ կու գայ իր ծնողքին խնայնել թէ պիտի կարգուի:

— Որո՞ւ հետ, կը հարցնեն ծնողքը:

— «Մասիեռ»ին հետ, վերակացունէին հետ:

Հոս տեսնելու է զայրոյթը, յուզումը և ջղագրգռութիւնը հայրիկին, որ կը սկսի պօռալ իր զաւկին ու կնոջը երեսին թէ՛ իր գանձը կը գողնան կոր իրմէ, թէ իր զաւակը կ'ուզէ կոր իր սիրտը խորտակել և թէ այդ ամուսնութիւնը անկարելի է, ինչու որ այդ աղջիկը ինք է որ կը սիրէ, հայրական ու անմեղ սիրով մը թէև, սակայն նորէն չուզեր որ զաւակը առնէ զայն: Թո՛ղ ուրիշի մը հետ կարգուի, բայց ո՛չ իր զաւկին՝ հետ: Արուեստագէտին այս սէրը հասկնալու համար պէտք է թափանցել անոր ամբողջ հոգեբանութեանը, այն ատեն ոչինչ պիտի գտնենք զարմնալի ու anormal, քանի որ արդէն ասպնջուած է թէ մեծ արուեստագէտները anormal արարածներ են գրեթէ: Հեղինակը՝ ծեր ու ալեհեր արուեստագէտին այս եթերային սէրն է որ ուզած է շեշտել: —

Հիմա մայրն է, որ իր ամուսնին ու իր զաւկին կրկնակ սէրերուն մէջտեղը մնացած, — զոյգ մը սէրեր՝ իրարու ա'յնչափ նման ու ո'չ նման, — և մինչև ծայրը կատարելու համար իր արուեստագէտի-կնոջ վսեմօրէն անձնուիրական դերը, որ գուրգուրալի իր մայրիկը կը դարձնէ զինքը մեծ ու խենդ մանուկի մը, — ինչպէս են բոլոր տրեստագէտները, — ինքզինքը կը զոհէ և կը յաջողի իր ամուսնիւր համոզել՝ կարգելու համար իրենց զաւակը՝ էրկանը սրտին մէջ ի'ր մրցակցունին եզոզ աղջկան հետ: «Թող տո՛ւր որ ամուսնանան», — կ'ըսէ ամուսնին — այս կերպով անիկա ալ միշտ քովդ կ'ապրի:» Եւ որովհետեւ լաւատես փրկասփայ մըն է այս թատերախաղը դրողը, վարագոյրը կ'իջնէ երջանկաբոյր ամուսնութեան մը վրայ, ինչպէս պիտի ըլլար հին մեղսոռամի մը մէջ: Ու հանդիսականները կը մեկնին՝ գոհ ու զուարթ, առանց մեղձաւանջի՝ հանգիստ քուն մը քաշելու համար:

... Երբ թատերաբեմին վրայ, հայրիկը վսեմ gesteով մը իր հաւանութիւնը կուտար իր զաւկին ամուսնութեան՝ իր սիրելի massièreին հետ մէկտեղ, կանակէս լսեցի էրիկ-մարդու ձայն մը՝ որ գոհունակ ու յուզուած շեշտով մը կը բացագանչէր.

— Պաւլօ՛!

Ժողովուրդի մը զարգացումի աստիճանին ամբողջ հոգեբանութիւնը կայ այս «պաւլօ»ին մէջ:

Denise՝ Տիւմա Որդիէ:

Առաջին իրիկուան բաղմութիւնը, սրովհետեւ վերջին իրիկունն է:

Արդուղարդներ, արդուղարդներ, արդուղարդներ, աղուոր
կիներ, աղուոր կիներ, աղուոր կիներ...:

Ծափահարութիւններ՝ Տիւմա Որդիի հասցէին (որոնց շատ
վարժուած ըլլալու է անշուշտ), առկա բոլորն ծափահարութիւններ՝
Սիւզան Տէրբէի հասցէին, որ «անուշիւորէն բնական» է, ինչպէս
ամէն իրիկուն. լա'ց, արցո'ւնք, թաշկինակներ կը թրջին, քիթեր
կը խնջուին... և ամենայն ինչ կատարեալ է:

Շատ պիտի փափաքէի Տիւմա Որդիին այս նշանաւոր ու հա-
կաբնականօրէն մեղտարամաթիւք ու բաւական տափակօրէն սանդի-
մանդալ թափերախաղին վրայ գրեւ երկարօրէն (ուր սակայն
աղուոր խօսքերը չէ՝ որ կը պակսին, ինչպէս Le répertoire de
Madameի բոլոր թափերախաղերուն մէջ), սակայն կարծեմ շատ
երկարեցայ արդէն և... քունը աչքերէն կը վազէ...:

Գիշեր բարի:

ՍՐԲՈՒՀԻ ՔԻԻԶԻԻՔԵԱՆ

Մեր հմուտ ու սիրուած աշխատակցուհին Օր. Արիենի Նահապետ-
եան, իր պաշտօնավարած Գայիանեան վարժարանին մէջ վեր-
ջերս կատարուող հանդեսի մը մէջ արժանանալով և հետեւեալ
շահեկան քանախօսութիւնը՝ զոր հաճոյքը կ'ունենանք մեր-
կայացնելու մեր ընթերցողներուն զնահասութեան:

Արժանապատիւ հայրեր եւ

Ազնիւ Մաղնիսացիներ

Գրեթէ մէկ ու կէս տարիէ ի վեր Ձեր մէջ կ'ապրիմ ուսուց-
չական պաշտօնովս:

Պարագաները այնպէս մը բերին որ լաւագոյն առիթը այսօր
միայն ունենամ հրապարակային տեսութեան մը համար. ուրեմն
պահ մը ունկնդրելու Ձեր բարեհաճութիւնը կը խնդրեմ:

1870էն մինչեւ 1906 ընդգրկուած ժամանակի անջրպետը կաղ-
մուած է այն տարիներէն որոնց հոլովման միջոցին Գայիանեան
վարժարանի այս յարկը կրած է իր կրթական ելեւէջները:

Առջն անգամ որ, նոյն իսկ պատահաբար, անցնիմ քաղաքէ
մը, գիւղէ մը ուր մեզմէ աղգաբնակութիւն մը կայ ու կ'ապրի,

սրտին մէջ անհուն հետաքրքրութիւն մը ծայր հոռւայ սորվելու, ուսումնասիրելու համար այդ տեղի կրթական գործը ընդհանրապէս ու աղջկանց վարժարանի պարագաները մասնաւորապէս. այս կէտը չեմ կարծեր թէ ուսուցչուհի ըլլալուս վերագրէք, քանի որ մեր մէջ եւս հետզհետէ կը հասնին այնպիսի կիներ ու այրեր որոնք՝ աղջկանց կրթութեան օգուտները գնահատելով իրենք ալ ունեցած են նմանօրինակ չափազուրկութիւններ, ինչպէս պիտի խոստովանէին անշուշտ, եթէ այս մասին հարց տրուէր իրենց առջեւ: Քաղաքակրթութիւնը որ իր սանդուղներուն վրայ բարձրացուցած է այսօր կարգ մը աղգեր, իր անսպթաք յաւաքատուութիւնով սարդի ոտայնի մը պէս չլծապատած է զմեզ, ու այսօր մենք չենք կրնար ապրիլ իր ցանցերէն դուրս, չենք կրնար ապրիլ առանց մոտաւորական կեանքի, չենք կրնար ապրիլ առանց զխոթութեան այլ ու բէնը սորվելու: Թէ ի՞նչ է սակայն քաղաքակրթութիւնը եւ ժողովուրդ մը երբ կը քաղաքակրթուի. առիկա բացատրելը մեծ յոգնութիւն մը չպիտի ըլլայ ինծի, քանի որ մեր քովիս իսկ ապրող օտար հասարակութիւններ իրենց առօրեայ շփումներով գործնականապէս խելամուղ կուտան մեզ այդ բանին. ու ահա մենք ալ բացած ենք եւ ունինք վարժարաններ, վարժարաններ որոնցմէ անցած եւ անցնող բոլոր անհատները՝ այսօր մեր հառարակութեան ընտրելագոյն դասը կը կազմեն իրենց պարտաճանաչութեամբ, ընկերական ազնիւ յարաբերութիւններով եւ վերջապէս մարդկութեան միայն սահմանուած, իրենց յատուկ դիրքով: Քաղաքակրթութեան շաղկին մէջ անվրիպելի նշանաբան մըն է սա թէ ամէն նոր բացուող վարժարան ժողովուրդի մը համար առաջադրանք մըն է անհուն խոստումներով, իսկ հակառակը՝ վարժարանի մը փակումը, այդ ժողովուրդին դէպ ի կորստեան անդունդը՝ քաղաքակրթութեան սանդուղէն դէպ ի վար անկումը ազդարարող մէկ տխուր զօղանքը: Եւ ես գաղափարի զուգորդութեամբ՝ մտքովս կը փոխադրուիմ հիմակ 1870 թուականէն առաջ. աչքիս առջեւ կը տատկերացնեմ Մաղնիսացի այն պզտիկ աղջիկը՝ որ ուսումէ, կրթութենէ դուրի, բուսական կեանքով մը կ'աճէր ու կը զարգանար լոկ Ֆիդիքայէս. իսկ հիմակ ի՞նչ այլափոխում. կրթական ու գին ընդգրկած՝ Մաղնիսան, հետամուտ բարեփոխուելու՝ դէպ ի վարժարանը իր վերաբերումին մէջ գիտակցութեան ջիղը դրեր է. ու այսպէսով հիւսուեր է վարժարանը: Ես առաջին օրէն լաւ ուսումնասիրեցի զայն իր ամէն փուլերով, ու թէեւ կրցի իր բարձրացման կամ յեղակարծ անկումին պատճառները ճշգրիտ հակակշռէ մը անցնիլ, բայց երբէք նպատակ չունիմ հիմակ այդ երեւոյթնութիւնով զբաղիլ: Միայն թող բաւական ըլլայ ինձ ըսել թէ վարժա-

րանը արգարեւ ունեցած է հաւասարապէս իր ամուլ և բարգաւաճ շրջանները և ահա այս վերջիններուն արդիւնք են արդէն տեղիս մէջ ուսումնասէր կիներու և ընթերցասէր աղջիկներու մէկ խումբը : Վարժարանիս այս արդիւնքէն հպարտ, կրթութիւնը սիրող և դընահատող հասարակութեան մը մէջ գործելուս ուրախ ինծի կը մնայ հոս հանդէսի մէջ հրապարակով պզտիկ թեւադրութիւններ մը փորձել մասնաւորապէս յարգելի Տիկիններու և ազնիւ Օրիորդներու : Այո՛, սեւակիցներս, ժամանակը սորվեցուց թէ կրթական գործերու մէջ կինը պէտք է ունենայ մեծ ու լաւագոյն մասնակցութիւն մը . դարձուցէ՛ք, դարձուցէ՛ք աչքերնիդ յաւաճողէ՛մ ազգերու մեր քոյրերուն ու պիտի տեսնէ՛ք, համոզուի՛ք թէ իգականութիւնը՝ սուսին, խոհանոցին մէկ անկիւնը սփռող դոյութիւնը չէ այլեւս . թէ անիկա ընտանեկան յարկին մէջ, կրնամ ըսել, դրեթէ հաւասարած է այն վիճակին ուր կը գտնուէր և իրեն միայն կը սեպականացնէր իր տարասեռ ընկերը . և կինը տիրացած է իր անհատականութեան, դպրոցական այսպիսի յարկերու տակ լռիկ բայց յարատեւօրէն աշխատելով : Ուրեմն սիրենք ուսումը եթէ կ'ուզենք տգիտաբոյր կեանքի մը մթին ճիւղներէն ազատիլ . սիրենք վարժարանը եթէ կ'ուզենք կրթական անկեալ կեանքի մը բարձրացումը . ու յարգենք մասնաւորապէս այն անձերը՝ որոնք թաղական կամ Հոգաբարձու անունի տակ գովելի աղնուութեամբ մը թեւ ու թիկունք կը դառնան արժանաւորապէս ուսուցանող մարմինին . չմոռնանք երբէք թէ հարստութիւն, փառք ու ճոխութիւն ամէնքն ալ կ'անցնին . մարդերն իսկ կ'անցնին՝ ինչ որ կը մնայ ստիպան մեր ետեւէն անշնչելի ու անաղարտ՝ սղնուացման աշխատողի մը անկորնչելի անունն է այն :

Այժմէն չնորհաւորութիւններս Մազնիսացի այն աղբակիցներուս, որոնք կրցած են ու պիտի կրնան այս տեսակէտներով փափիլ կրթական գործին :

ԱՐՓԵՆԻ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ

ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Հաճոյքով կը ծանուցանենք թէ Մանգումէի սիրուած խմբագիրներէն Սիւսի Էֆ Չոմլեֆճեան, որ նոյն թերթին առեւտրական բաժինը կը զարգարէ այնքան ձեռնհասօրէն, սկսած է հրատարակել Բիւրակն շաբաթաթերթը, իբր առեւտրական հանդէս, որ այսպէսով կու գայ կարեւոր պակաս մը լրացնել մեր մամուլին մէջ :

Ծաղիկի խմբագրութիւնը լաւագոյն մաղթանքներով յաջողութիւն կը մաղթէ իր համակրելի պաշտօնակցին, որուն այս օգտաշատ ձեռնարկը վստահ ենք թէ պիտի գնահատուի ամէնէն :

Առ Ազն. Տիկ. Ա. Յ. Գարակոչեան

Բարախեշով՝ երկար ասեմ՝ ըսպասե՛շ,
Հսպասե՛լ խո՛նջ, յոգնալընդի, եւ դա՛րձեալ,
Հսպասե՛լ մի՛շտ, մինչեւ որ ալ անարգե՛լ,
Մոռ թիթերը յուսահասիկն ու զան շալ:

Եւ շալ զխո՛ւր, հեկեկանով մ՛այն օրեկն,
Լալ մինչեւ ցարդ բաժանուի՛ր իր մանկան,
Բարձերուն մեջ բախե՛լ արցունք գաղտօրեկն,
Ուր յուզմունքներ ու ըղձակներ պահուած կան:

Ու ըսպասե՛շ, նորեկն զդու կերպերով,
Հետսանքներով, հաւաքեալս անք ինքնիկն,
Հսպասե՛լ մի՛շտ գալուստն անոր ապահով,
Մինչեւ որ ա՛լ յեփն շողերն ալ մարին:

Լա՛ւ վերստին, գիշերն ի բուն երկիւղած,
Հզգուշաւոր ըստերներուն մեջ շրոխն,
Լացն աղօթքի խառնածելով ձեռնամաժ,
Լա՛ւ՝ մինչեւ որ աչքի կոպերն ալ ուռին:

Եւ ըսպասե՛շ, հասնումներով հաւաքափ,
Հսպասե՛լ մի՛շտ, գիրկը թացած իր մանկան,
Մինչեւ որ ալ բազուկները, ո՛հ, անչափ
Յոգնութեանէ՛ն, դադրած թռչնոյն պէս իյնան . . . :

Բայց երբ անոնց մեջ առտու մը զան իյնան
Չոյզ բազուկներն այն սիրելի, մանկական,
Արցունքները արցունքներուն պիտի տան
Փոխան ցաւին՝ տե՛նչը շալու խնդական:

ՀԱՅԿԱՆՈՅԵ ՄԱՌԻ

ԿԱՐՆՈՅ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐԸ

Ե Ի

ԻՐԵՆՑ... ՄՏԱԻՈՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

Մէկդէի թողլով առ այժմ դպրոցական կեանքը, որուն մէջ բնականաբար շատ քիչ գործ ունի ազնկան ինքնութիւնը, ու շաղկապեալ պիտի առնեմ դպրոցէն դուրս եղած կեանքը և ասոր ամէնէն գլխաւոր յատկանիշերը:

Դպրոցական վերջականը առնելէ վերջ ամէն օրինորդ ունի քանի մը բթացուցիչ զբաղումներ և միայն մէկ... մասածուփ: Ան՝ շատ շուտով կը մոռնայ մտաւոր զբաղումները, դիրք ու տեսակ կը ծալլէ մէկ կողմ կը դնէ: Դպրոցէն... «մարդու երթալ»: Սա անխուսափելի է, ուրեմն պէտք է դիմաւոր... տաճարները լուալ, սինեակը աւել, պղտիկին շորերը կարկտեղ և այլն և այլն, այնպիսի զբաղումներ, որոնց մէջ ոչինչ կայ արդարացուցիչ, բարձրացնող և ապագայ շինող: Այսքան տարրական, հասարակ և քիչ մըն ալ դռնիկ ըմբռնում ունինք ամուսնութեան մասին:

Ձարմանալի է որ չէ՛ կարելի տեսնել օրինորդ մը որ իր ապագային վրայ լրջօրէն խորհրդածելով՝ ձգտի ձեռք ձգել այնպիսի կարողութիւններ, որոնք զինքը «փեմիւնիզմ»ի առողջ դաշտը հանելու կոչուած ըլլան: Բոլոր ազնկաները իրենց յոյսերը դրած են ապագայ ամուսններու վրայ, առանց որոնց, կը կարծեն, թէ չեն կրնար ապրիլ: Ո՛չ որ կը խորհի տիրանալ այնպիսի ճարտարութիւններու, որոնք օր մը, եթէ առանձին մնալ ըստիպուին, հայթայթեն իրենց ապրուստը:

Դպրոցի չեմէն դուրս մինչեւ ամուսնութեան օրը անոնք կատարելապէս կը սպաննեն ժամանակը՝ չնչին բաներով, անկանոն կերպով զբաղելով: Իսկ ազատ ժամերը դործածել օգտակար և շահեկան կերպով, այս՝ հեռքն անգամ չունի հոս: Չէ՞ որ պէտք է այցելել քնկերութիւններու և... խմբել առ կամ ան: Հազուադէպ չէ՛ նաեւ տեսնել միշտ դուռը կանգնող օրինորդներ, որոնք անյուշարձը դիտելով հաճելի և օգտակար ժամանց մ'ըրած ըլլալ կը կարծեն:

Կարգալով դարգայած հասարակութիւններու կեանքէն կտորներ, ևս տեսալ մը նախանձով կը լեցում երբ կը տեսնեմ հոն նկարուած օրինորդներ, որոնք հանգէս կուգան լեցուած «փեմիւնիզմ»ի այն ամէն առողջ միջոցներով, որոնք ուրիշներէ բոլորովին անկախ կեանք մը կը ստեղծեն իրենց նիւթապէս: Անոնցմէ մին ձեռագործը կատարելագործած է, միւսը կարը, մէկ ուրիշն իրենեւ դաս-

տիարակ ուսուցչուհի կ'երեւայ, չորրորդն իբրեւ գրագիտուհի և վերջապէս իբրեւ կենցաղագէտներ, բաւին բովանդակ աւուսմով։ Անոնք միշտ այր մարդու մը ձեռքին նայելու ստնպուած չեն։ Իւրենք իրենց կրնան ապրիլ։ հետեւաբար միշտ զարգանալու, միշտ լարձրանալու անհուն եռանդով լեցուած են, ինչ որ ուրիշներու վրայէն բեռ ըլլալէ զատ անհաշիւ լարերար ազդեցութիւն մը կը ներդրեն քաղաքակրթութեան վրայ։

Իսկ Կարնոյ օրիորդները... անօթի կը մնան եթէ «մարդու չերթան» և եթէ արդէն նիւթական կարողութիւն չունին։ Այսքա՛ն խեղճութիւն կը տիրէ Կարնոյ միջին դասակարգի օրիորդներու կեանքին մէջ։ Կարճատևութիւնը մարդուն խելքը կը տանի և ինտելիկետ ազդատութիւնը սարսափելի է...

Հարուստ դասակարգի օրիորդներուն նոյն խեղճ ու կրակ ըմբռնումները պարուրուած են տարբեր կապկական շարժումներու մէջ։ Միջոցները տարբեր, բայց գաղտնիարը միշտ նոյն յետադիմական ըմբռնումն է, ապրիլ առանց կարենալ վայելելու քաղաքակրթութեան ընձեռած հոգեկան երջանկութիւնը, ապրիլ ինք իր մէջ ամբափուած՝ առանց ձգտելու լաւին։ Ահա ինչպէս կ'ըմբռնեն կեանքը։ Անոնք արդէն երջանկութեան հասած կը կարծեն զիրենք երբ «աշափրանկա» զգեստներով ու շարժումներով կ'երեւին մարդոց և երբ ամիսը անգամ մը կամ աւելի, երեկոյթներ (*) կ'ունենան, որոնց միջոցին անոնք կա՛մ «կանանց սեղան»ի շուրջը նըստած «փրա՛ք», «ասիւս» կը պոռան դէմի կամ քովի օտարազգի պարուհի և կամ ձրանսերէն քանի մը թափթիած բաւերով կը խօսին... Ըարձրածայն անձա՛ն ձեւերով։ Վերջապէս այս դասակարգի օրիորդներու բոլոր իտէալները դոհացած կ'ըլլան արդէն, երբ անոնք կարող կըլլան կապուիլ նիւթական կարողութիւն ունեցողի մը հետ։ Այս պարագային կարեւորութիւն չունի ի հարկէ երիտասարդին անխուսափելի անբարոյականութիւնը։

Ինչպէս կ'երեւայ, Կարնոյ աղջիկներուս կեանքը ոչինչ ունի միտթարական և առողջ կենսական։ Խնդրին աւելի սարսափելի կողմը հո՛ն է, որ մեր զարգացման հանդէպ ունեցած անտարբեքութիւնը յաւիտենական կը թուի ըլլալ։ Դժբաղդ իրողութիւն, բայց և այնպէս ճշմարտութիւն է որ, մենք բոլորովին անտեսած ենք հոգի կենդանացնող գրական կեանքը թէ՛ իբրեւ ընթերցո՛ւ

(*) Տիկին Սրբուհի Քիւչլուքեանի ուշադրութիւնը կը հրաւրենք Կարնոյ մէջ երեկոյք բաւին նշանակութեան վրայ։ Այդ՝ կը նշանակէ թուղթ խաղալ և խօսուըռտիլ... զիրար չհասկնալու համար։

ղուհիներ և թէ՛ իբրեւ գրողներ։ Արտաքին աշխարհի հետ խզած ենք մեր կապը և կ'ապրինք մենք մե'ր մէջ։

Ընթերցողի յարաբերութիւնը չափազանց սառած է մեր մէջ հանդէպ գրականութեան։ Աւելի արգահատելի ենք իբրեւ գրողներ։ Մինչեւ հիմայ Կարինէն ես միայն մէկ սրբագրուած յօդուած եմ կարդացեր «Օրիորդ» ստորագրութեամբ։ «Օրիորդ» մըն էր ան, որ «Կարնոյ երիտասարդութեան» մասին կը գրէր, առանց ի'նք իսկ հասկնալու թէ ի'նչ կ'ըսէր։ Ուշագրաւ պարագայ մ'ալ սա՛ է, թէ «Օրիորդ»ը դպրոցական գրասեղանին վրայ նստած կը գրէր այդ։ Կ'երևուի թէ վարժարանէն ելլելէ վերջ «Օրիորդ»ը չափազանց զբաղուած է եղել — ես կարծեմ բամբասելով — որ վարժարանէն դուրս չկրցաւ շարունակել իր «խարդախ ապրանք» քչելու գործը։ Ես հաստատ գիտեմ, որ այդ գրականութիւն ընել ուզող «Օրիորդ»ը վարժարանական կեանքէ վերջ մէկ հաս թերթ կամ գիրք երբեք չէ՛ առած ձեռքը և չէ՛ հետաքրքրուած անոր բովանդակութեան։ Ան ուրիշի կարողութեամբ գրականութիւն ընել ուզեց... փառասիրութենէ դրդուած։ Ահա՛ այս աստիճանի մակերեսային է մեր ըմբռնումը գրականութեան մասին։ Ուրիշի փետուրներով զարդարուի... ահա գրականութիւն, Կարնեցիական գրականութիւն։

Չը մոռնամ չեչտել սա պարագան ալ որ, այս անտարբերութիւնը, այս ինկածութիւնը ծայր աստիճանի հասած է հիմայ, երբ մեր դրացի բողոքական հասարակութիւնը արդէն մեծամեծ քայլեր կ'առնէ իր մտաւորական յառաջադիմութեան համար ունեցած անգուսպ եռանդին մէջ։ Մեծ հակադրութիւն, մրցակիցներ ալ ունինք և դեռ չենք օգտուիր։

Կորին

ՄԱՆԻՇԱԿ ԶԱՌԻԿԵԱՆ

Մեր երգիծական բաժնի ազնիւ խմբագրուհին Օր. Նիկի, անձնական տկարութեան պատճառաւ չը կրնայով հասցնել մեզ այս շաբթու իր Նիկիին Օրագիրը, կը յուսանք թէ Ծաղիկի ընթերցողները ներողամիտ կը դանուին, և անկեղծ մաղթանքներով ապաքինում կը մաղթեն մեզի հետ, համակրելի քրոնիկագրուհին, որպէս զի յաջորդիւ հաճոյքը ունենանք վերսկսելու իր սրամիտ գրութիւններուն հրատարակութեան։

ՆԱԽԱԳԱՐԾԻ ԲԱԾԻՆԸ

— 330 —

ԳՕԹԻՅԵՈՆ ՄԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼ

(ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻԻ)

Վերջնապար (քօթիյիօն) մը կ'ուզենք կազմակերպել, բայց չենք գիտեր թէ ի՞նչպէս պէտք է ընել, որպէս զի տեսքը չատ և ծախքը կարելի եղածին չափ խնայողական ըլլայ:

1. Կողովներ պէտք են նախ մէջը մանր մունր նուէրները զնելու և զանոնք պարողներուն հրամցնելու համար: Եթէ յարմար կողովներ չունինք, ապա մէջ, գլխարկի խաւաքարտէ տուփերէն կ'առնենք, որուն դուրսը գունաւոր թուղթերով և ժապաւէններով կը դարդարենք (Տես պատկեր 1.):

Պատկեր 1

Մեր բոլոր սոսնձեղիք նիւթերուն համար գործածենք տեսակ մը սոսինձ (ֆոլ Տը քաթ) և խժա՝ յին նիւթ մը (սեֆսթիկ) որ գաղջ ջուրի մէջ կը հալի: Առաջինը վալլուն ու նուրբ կերպաներու համար կը գործածուի միայն: Թաւիշները խողանալով մը կը թրջուին, մետաքսեղէնները՝ ասուեկտաւով: Յետոյ մեր ունեցած ինչքերը աչքէ անցունենք, ինչ որ կայ մետաքսեղէն, շիպերթի, ֆոլքօն, ժապաւէններ, ժանեակներ ևլն, և չունեցածնիս՝ ժապաւէնի կտորներ, մուսլինի կտորներ ևլն, զնել տանք և աշխատինք: Իւրաքանչիւր պարողի թիւին համեմատ նուէրներ պէտք է սարքել: Թիթեռնիկներ, պարկեր, գոգնոցներ, ևլն:

2. — Առնենք գոգնոց մը, (պատկեր 2) մուսլինէ կամ գունաւոր սր և է կերպասէ (երկայնութիւնը 60 սնթ. եւ լայնքը 3') սնթ.): Վարի մասը խծպուած, նաեւ վերի մասը՝ որուն մէջէն ժապաւէն մը կ'անցնի զայն բօթ բօթ ընելով, և երկու քովերուն վրայ կը հանգրիծուի պզտիկ վարդերու ձեւով:

Պատկեր 2

Պատկեր 3

3. — Ցանցեակներ (ռեթիկի) (պատկեր 3) հին կերպաներէ, կամ շիպերթիէ եւ կրկնուած մետաքսով: 25 սնթ. երկայնութիւն եւ 20 սնթ. լայնք բաւական է: 8 սնթ. լայնքով ժապաւէն մը 50 սնթ. բարձրութեամբ կապ մը չինելով կը

ծառայէ զայն կախելու:

4. — Թիթեռնիկ (պատկեր 4) կազէ կամ քիւշէ ոսկի ու արծաթ թելերով բանուած: Նախ չորս թեւերը կը պատրաստեն և զանոնք կը միացնեն մարմինին, որ թելի վրայ փաթթուած ոսկեղօծ է, և ծամակալով մը բռնել կուտան զայն: Ապա կանանչ թելեր երկարել բերնին քովէն ու ծայրերը մէկ մէկ մարդարիա զետեղել, աչքի տեղ:

Պատկեր 4

5. Ասղաբարձիկներ (պատկեր 5) երեք տերուի (թուէֆլը) և քառանկեան ձեւով, սաքեմէ, թաւիչէ եւն: Ասոնց ամէն կողմէն կարելէ վերջ ծակ մը կը ձգեն ուռեցնելու համար, և ժապաւէնով կամ ժանեակով մը կը զարդարեն:

Պատկեր 5

6. — Պարկեր (պատկեր 6) մետաքսէ կերպամաներով պղտիկ պարկեր կը կարեն նախ, և անոնց մէջը զանազան հոտաւետ փոշիներ լեցնելով բերանները կը դոցեն, ամէն մէկէն ժապաւէն մը կ'երկարի զանազան չափով, առ առաւելն 50 սնթ, և առնուազն 20 սնթ:

Պատկեր 6

Պատկեր 6

7. — Բիւռեքի գլխարկներ (պատկեր 7). խաւաքարտէ կը չինուին ասոնք և մետաքսէ կերպամանով մը կը ծածկուին, որուն վրայ ժապաւէն մը կ'ողորի և բռնաբռնելով կը վերջանայ:

8. — Կենդանիներ. — Ճաքոնական կրպակներէ գնել զանազան ծաղրանկարներ, նապաստակներ, չինական սուսըրիկներ, եւն. եւն:

9. — Հովահար (պատկեր 8). երկար փայտի մը ծայրը պզտիկ կլոր խաւաքարտ մը կը զետեղեն, որուն վրայ կը դրուի ծաղիկը. ենթադրենք թէ մանիչակ մը պիտի չինենք, լուսամբիովի համար գործածուող բարակ թուղթէ անոր թերթերուն ձեւը կուտանք և զանոնք բնականին նմանցնելու չափ կը ներկենք. ապա կը փակցնենք փայտին ծայրը հաստատուող պղտիկ խաւաքարտին վրայ: Այս հովահարները, մարդարտածաղիկ,

Պատկեր 7

կապուտակ, արեւածաղիկ եւն, պէտք է առնուաղն 25 մնթ. մեծութիւն ունենան:

Եւ իբր վերջարան, ջանանք շատ մը ոչնչութիւններէ արդիւնքներ ստեղծել և զանոնք նուիրենք մեր հրաւիրեալներուն:

Որովհետեւ շատ բնական է որ ամէն մարդ գիտէ չափութեամբ զարդ ու պերճանք յառաջ բերել, խնդիր է քիչ ծախքով փայլ ստեղծել, և ատիկա կատարում ունի միմիայն տանտիկնոջ կամ օրիորդին խնայասիրութենէն ու ճաշակէն. ճաշակէն մանաւանդ որ մեծ դեր կը խաղայ ամէն պարագայի մէջ, վասն զի անընտել ճաշակ մը նոյն իսկ ոսկիներու դէպի մը մէջ անճաշ արդիւնքներ կը ստեղծէ ու ծիծաղելի կը դառնայ: Մինչդեռ, ընդհակառակը, բանդէտ ու ճաշակաւոր կին մը գիտէ ոչնչներէն անքառու առաւելութիւններով արդիւնքներ յղանալ, որոնք ամէնուն մատ խածնել կուսան որքան հնարամտութեան նոյնքան վայելչասիրութեան եւ աւելի մանաւանդ խնայասիրութեան տեսակէսներով:

ՍՕՅԻ ԽԻՒՏԱՎԷՐՏԵԱՆ

Պատկեր 8

ՅԱԶՈՐԴ ԹԻՒՈՎ

Ծաղիկի յաջորդ թիւով հաճոյքը պիտի ունենանք մեր ընթերցողներուն ներկայացնելու ողբացեալ

ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ

լուսանկարը, յարգանք մը մատուցանելու համար իր անմուաց յիշատակին, ինչպէս նաեւ հրատարակելու իր վշտահար ամուսնոյն մեծանուն դաստիարակ Ռ. Յ. Պէրպերեան էֆ.ի սրտայոյզ մէկ գրութիւնը, պատկերացնող վաղաժողիկ Տիկնոջ կեանքը, և ուղղուած ծանօթ ուսուցիչ ու հեղինակ Սիմօն էֆ. Գարամաճեանի, այս վերջնոյն «Բարեկիրթ Աղջիկ» գրքին ընծայած ձօնին առիթաւ:

ԹՕՔԱԹԵԱՆ - ԿԻՒԼԵՍԷՐԵԱՆ ՀԱՐՍՆԻՔԸ

Մայրաքաղաքիս Հայ հասարակութեան պատկանող լաւագոյն և յարգուած ընտանիքներէն Թօքաթեան և Կիւլէսէրեան տուները՝ բերկրաւիթ խնամութիւն մը ունեցան այս շաբթու, Օր. Ռէփինա Թօքաթեանի՝ Ստեփան էֆ. Կիւլէսէրեանի հետ ամուսնութեամբ որ սեղի ունեցաւ երկուշաբթի օր, Բերայի Ս. Նրորդութիւն և Կեղեցիին մէջ, Կնքայայրութեամբ ծանօթ վաճառական Յովակիմ էֆ. Արիկեանի:

Օր. Թօքաթեան ճշմարտագէտ պատուաբեր մէկ անդամն է մեր սեռին, իր մօտաւորական և բարոյական գեղեցիկ դաստիարակութեամբ, ու Հայ կիներ բարձրացնող իր անժխտելի արժանիքներով, իսկ Ստեփան էֆ. Կիւլէսէրեան՝ իրբեւ պատուաւոր վաճառական թէ՛ Պօլսոյ և թէ՛ Մանչեսթըրի մէջ, ծանօթ անուն մըն է արդէն, որ իրական յարգանք մը կը վայելէ առեւտրական աշխարհին մէջ:

Իրենց և իրենց ընտանիքներուն վայելած համակրութիւնը փայլուն կերպով արտայայտուեցաւ իրենց պատկազրութեան հանդէսին առթիւ, որուն ներկայ դռնուեցան Պոլսահայ բարձր դասու ընտանիքները:

Տ. Օրմանեան Ս. Պատրիարք հայրը որ կը նախագահէր եկեղեցական արարողութիւններուն, իր չուրջն ունենալով Բերայի քարոզիչ Տ. Հմայեակ Սրբազանն ու բազմաթիւ եկեղեցականներ, դեղեցիկ քարոզով մը իր օրհնութիւնները տուաւ հարսին ու փեսային, որոնք ապա հարսնեւորներու ստուար խումբին հետ Սքլանտիտ առաջնորդուեցան, շնորհաւորութիւններ ընդունելու:

Հրաւիրեալները պատուասիրուեցան հոն ճոխ շքասեղանի մը շուրջ, և շամբանեաներ պարպուեցան նորապսակ ամուլին կենաց, որ շնորհաւորական բազմաթիւ հեռագիրներ և ծաղկեփունջեր ստացաւ համակիրներէ:

Ծաղիկի խմբադրութիւնը իր ջերմագին շնորհաւորութիւնները կը յայտնէ այս ուրախ առթիւ Թօքաթեան և Կիւլէսէրեան ընտանիքներուն, ինչպէս նաև նորապսակ ամուլին:

Անկարելի է որ ընտանիք մը առանց կարի մեքենայի մնայ, բայց էական կէտն է լաւ մեքենայ մը ունենալ, որովհետեւ լաւ մեքենայ մը անթիւ եւ անհամար ծառայութիւններ կը մատուցանէ, մինչդեռ գէշ տեսակէ մեքենայ մը անվերջ դժգոհութեանց եւ տաղտուկի աղբիւր մըն է:

Բոլոր աշխարհ գիտէ թէ՝

Ս Ի Ն Կ Է Ր

Հայրապիէ ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ The Singer Manufacturing Co
մեքենան լաւագոյնն է. սոյն մեքենան ամէնէն աւելի կատարելագործութեամբ, հաստատունը եւ դիւրագործածելին ըլլալուն՝ բոլոր անգամ աշխարհի մէջ՝ ամէն ոք Սինկերի մեքենաները կը գնէ:

Ձեռքի, ոտքի, ու ոտքի եւ ձեռքի միանգամայն

մեքենաներ կը գտնուին:

ՅԱՆՆԿԷՐԻ մեքենաները կը ծախուին մի միայն Սինկեր Ընկերութեան վաճառատանց մէջ՝

ԲԵՐՍ.	{ 1. Մեծ փողոց, Պօն Մառէի գէմ, Թ. 343 և 343 կրկին.
	{ 2. Մեծ փողոց, Կալաթա Սէրայի Լիւէին գէմ:
ԿԱԼԱԹԱ.	{ 1. Սինկեր խան, Թիւնէլին ետեւը.
	{ 2. Գարաքէօյ, Թրամվէյին կայարանին գէմ:
ՊՈԼԻՍ.	{ 1. Սուլթան Համամ, Թ. 2
	{ 2. Սուլթան Պէյազիտ, Թրամվէյի կայարանին գէմ, Թ. 13
ՍԿԻՏԱՐ.	Չարչը Պօյու, Թ. 120.

ՇԱՐԱԹԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐ

Դասերը եւ նորոգութիւնք ձրի.

Կատարեալ երաշխաւորութիւն:

Մասնաձեռք գաւառաց բոլոր քաղաքներուն մէջ:

Սինկերի Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ Փողոց, Թ. 343 և 343 կրկին, Սարգիս Պէյ Տիւզդուլուի տունը:

3—50

Ս Ի Մ Ո Ն Գ Ա Բ Ա Մ Ա Ճ Ե Ա Ն

Բ Ա Ր Ե Կ Ի Ր Թ Ա Ղ Ջ Ի Կ

Պատկերազարդ Ընթերցարան Աղգիանց Վարժարաններու համար

Յառաջաքան-Նամակ Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ

ԹԱՐԳՄ. ՅՐԱՆՍԵՐԻԷՆԻ

Գեղեցիկ նորութիւն մըն է աղջիկներու Ընթերցարանը՝ որ կը բովանդակէ շահեկան ընտիր խորհուրդներ ու խրատներ, իգական սեռի կրթութեան մասնաւոր խնամք տանող տեսնուչներու եւ հայրերու նկատառման արժանի գործ մը:

Գին կիսալաթի 5 դրուշ, ամբողջ լաթակաղմ 7½ դրուշ, լաթակաղմ ոսկեզօծ 10 դրուշ: Գաւառներէ յանձնարարութիւնք փութով կը կատարուին: Կեդրոնատեղի՝ Կ. Պօլիս, Հաճօրուլօ խան, Թիւ 24:

1—10

ՀՈԶԱԿԱՒՈՐ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Խ. Ա. Զ. Ի. Կ. Ժ. Ա. Մ. Կ. Ո. Զ. Ե. Ա. Ն.

Պոլիս, Պահլե Գաբու Պողաճաճիին դեմ, Սթանպոլ խան
թիւ 4, 5, 6,

Մայրաքաղաքիս ատամնաբուժական դպրին մէջ պատուաւոր
դիրք մը գրաւող ինչիկ էՖ. Ժամկոչեան, այս անգամ եւրոպայէն
ու Ամերիկայէն յատկապէս բերել տուած նոր դրութեամբ գործիք-
ներով և իրեն յատուկ եղող ճարտարութեամբ, առանց ուրէ ցաւ
զգացնելու, ակնթարթի մէջ կր հանէ փտտած և ամէնէն դժուա-
րին ակոսները Առջեւի փտտած ակոսները առանց հանելու ար-
մատներու վրայ կը զետեղէ բնականէն ընտել տարրերով իւր չու-
նեցող պտուտակաւոր ակոսներ, Բերնին, ետեւի կողմը լեցուիլը
անկարելի եղող արմատներու վրայ, ոսկի կամ բլամբին քուռոններ
կ'անցընէ : Նաեւ քառւորի, բլամբինի, ոսկիի վրայ շարուած տկ-
ոսներ կը շինէ բնականին յար ևւ նման :

Ինչիկ էՖ. Ժամկոչեանի սկզբունքն է
Պատուաւորութիւն, Ուղղամտութիւն եւ Մաքրութիւն ինչ որ ան-
հրաժեշտ պայմաններ են ատամնաբուժի մը համար :

Զ. Ա. Փ. Ա. Ի. Ո. Ր. Գ. Ի. Ն.

Վկայեալ տղաւորաց ճրի

21—50

Ա. Յ. Բ. Ե. Ր. Ո. Ի. Ն.

Կ'Ո. Ի. Զ. Ե. Բ. Ե. Ի. Վ. Ա. Յ. Բ. Ե. Ր. Ո. Ի. Ն. Զ. Ա. Գ. Ո. Ի. Ն.

Գ. Ի. Մ. Ե. Յ. Ե. Բ.

Բերա, Բասաժ Բումելի

Գ. Ե. Բ. Զ. Ա. Կ.

Թ. Ա. Գ. Ե. Ո. Ս. Ա. Ն. Ս. Ո. Ի. Բ. Ե. Ա. Ն. Ի.

որ չափի վրայ ընտիր եւ տոկուն կերպով հագուստներ կը կարէ,
ժաքէք քօսքիւմ, պօմժուռ, ուրտեճկօք խիստ զիւրաւատչելի պայ-
մաններով :

Անգամ մը այցելելը բաւական է կատարելապէս գոհ մնալու
համար :

21—50

Կ. Ե. Ա. Վ. Բ. Ո. Ի. Ե. Ա. Ն.

Յ. Ի. Ս. Ա. Գ. Ո. Ի. Ե. Ա. Ն.

Վ. Ա. Զ. Ա. Ռ. Ա. Տ. Ո. Ի. Ն.

Թ. Ե. Յ. Ի. Ի. Ա. Ռ. Ն. Ո. Ի. Բ. Ե. Ա. Ն.

ՄԻՆԵՏ ԱԺԱՆ ՈՒ ԹԱՐԾ ԵՆ

Ե. Ա. Վ. Բ. Ո. Ի. Ե. Ա. Ն.

Ի. Ս. Ա. Գ. Ո. Ի. Ե. Ա. Ն.

Ը. Ն. Տ. Ի. Ր. Ն. Ա. Ժ. Ա. Ն.

Ե. Ի.

ՀՈՏԱԻԷՏ Թ. Ե. Յ. Ե. Ր.

Կ. Պոլիս, Պահլե Գաբու, ճելալ-Պէյ խան, քիւ 10

21—50